

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára egy évre 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

Szülők hálája.

Hozzád fohászkodunk, tehozzád száll imánk,
Menybéli nagy Isten tekints le mi reánk!
Tiéd a hatalom, az erő tenálad,
Kik téged imádunk, gyermekid megáldjad!

Mindent, a mit te adsz, hál'adással veszünk,
Hő imánk száll feléd, hogy vagyon gyermekünk.
Angyal minden gyermek, égből jött követed,
Kit gyermekkel áldasz, azt forrón szereted.

Üldöz, hajt az élet most ide, majd oda,
De míg gyermekünk van, meg nem törhet soha.
Gond, aggodás kísért velök nő az erő,
Kinek gyermeke van nem csügged a szülő.

Az anya vérével, apa verejtékkal
Táplálják, gondozzák, csüggedetlenséggel.
Terhes bár a jelen s nem biztos a jövő
Reménnyel dolgozik minden igaz szülő.

Ha üres a hajlék s hidegek a termek,
Tudd meg az az oka, hogy nincs bennök gyermek.
A gyermek játéka s vig gögicsélése,
Az a legszebb zene, az a zajos béke.

Nézz a kicsiny gyermek ragyogó szemébe,
S csillagos ég tárul szemeid elébe.
Tiszta tükörében meglátod tenmagad
S olyan érzés száll meg, mely az égig ragad.

Mi boldogok vagyunk, mert van már gyermekünk,
Az élet gondjától többé nem remegünk.
Mindenik gyermeket egy-egy angyal hozza
S a jó Isten nekik bőv áldásit osztja.

Isten ki népedhez angyalídat küldéd
Tekints le mi reánk s áld meg házunk népét.
Lakozzék közöttünk béke és boldogság,
Kezdődjék számunkra itt lenn a mennyország!

B. Gy.

A papi fizetés javítása.

Annyit és annyian irtak már e tárgyról, hogy szinte feleslegesnek is látszik erről szólani.* Két dologban mindnyájan egyetértenek, hogy a mostani fizetés módja, a képezés, elavult intézmény s helyébe más kell, a kepe megváltás. A kepe megváltás mikéntjéről érdekes javaslatokat tettek többen, s egyben mindnyájan egyetértenek, hogy az egyházközségeknek maguknak kell alapot teremteni e végre. Sok egyházközségben a tanácsot figyelemre méltatták a papok, az eklésia szellemi és anyagi előhaladásának vezérei, de igen sok helyen siket fülekre talált. Pedig felülről eieég jó akaratu tanács hangzott el.

Az egyházközségek tehát nem várhatnak kívülről segélyt, hanem segits magadon s az Isten is megsegit tanácsára hallgatva, önmaguknak kell kepe megváltási alapot teremteni. Szomoru vigasztalás a szegény egyházi szolgálóknak, sovány reménység, a mi nek teljesülését alig éri meg néhány. De a lelkesedés nagy a mi papjainkban s a türelem sok, mikor érettségivel és felsőbb tanfolyam végzésével csekélyebb fizetéssel, mint egy elemi osztályt végzett hivataloszolga, több és terhesebb munkát végeznek alig a mindennapi kenyérért csupán. Ezt az itéletet nem hagyhatjuk észrevétel nélkül, mert mind alapjában, mind tartalmában téves és túlzott. Feltéve, hogy csakugyan van egy néhány olyan papi állomás — minthogy van is — a melynek jövedelme sem az állás méltóságával, sem a pap szükségéivel nincesen arányban, kérdjük, szabad-e ezt a méltóságot czélzatosan alacsonyitanunk. Van-e pap, a ki a papi tisztet a fizetés szerint osztályozhatónak tartsa, vagy a ki csupán gazdagodási vágyból választja ezt a hivatalt? Bizos ha van — a mit mi nem hiszünk — „szégyelheti a Krisztus evangéliumát.“ — Valóban egy ily lelkes osztály megérdemelné, hogy helyzete javításával gondoljanak azok

* Nem felesleges. Valameddig a kívánatos megoldás be nem következik.
Szerk.

is, a kiknek gondolniok erkölcsi kötelességük. Azaz ne várjunk mindent az egyházközségektől maguktól, hanem tegyen valamit a Méltóságos és Főtisztelendő Zsinati Főtanács is érdekükben, hisz ő veszi be az esküt tőlük, ő bocsátja ki, ő hoz törvényeket felettük stb.*

Kozma Ferencz, jelenleg Kolozsmegye érdemes tanfelügyelője, a „Székelyföld közigazdasági és közművelődési állapota“ című pályanyertes művében a 84. lapon (1879. Budapest) a magtárak létesítése mellett azt javasolja, hogy a belső emberek javadalma-zása, javítása végett, első volna: „a mostani sok apró egyházközség megszüntetése tömörítés által“ — E javaslat olvasása ébresztett, ösztönzött engem e sorok megírására. A ki ismeri a mi egyház-községeinket, lehetetlen, hogy a tervet ne helyeselné. Ha nem is lehetne mindenütt több egyházközséget egy erős ekklésiává szervezni, de lehetne többet. És ebben lenne aztán pap, a ki idejét nem a mindennapi kenyér, a megélhetés munkájában fecsérelné el, hanem önmagát művelné, diszére lenne egyházközségének, lenne szava és tekintélye községe, vidéke társadalmának vezetésében, szóval lenne befolyása, mert tekintélyt a becsület egymagára soha sem ad, hanem a vagyon és tudomány. Tudományt szerezni pedig nem lehet, ha szegénységgel küzd az ember. Dávid Ferencz tudományossal hódított és ékesszólásával. Vallásunknak jövőt tudományosan képzett papok és tanítók biztosítanak a biztosíthatnak. Egy tekintet egyháztörténelmünk multjára meggyőző állításom igazságáról.

Tehát én csak Kozma Ferencz tanfelügyelő úr e javaslatára akartam felhívni az érdekeltek figyelmét. A más javaslatot legyen szabad előterjesztem. Erre a tapasztalat és a jóindulat vezetett csupán s vallásfelekezetem iránti rajongó szeretet. A szeretet pedig a nagy apostol szerint nem gondol gonoszt. Javaslatom ez.

Ha vagy egy ekklésiában megüresedik a papi vagy tanítói állás, az ne töltsék be néhány évig, ha a belső embereknek tisztességes fizetést nem tud adni az, hanem a papi vagy mesteri kepe tökésségek a kepeváltásági magtár javára.

Sokan azt hozzák fel erre, hogy a nép ez alatt az idő alatt elhidegül az egyházközségtől, vallástól. A tapasztalat nem ad igazat e sejtelennek. Sőt éppen ellenkező történik. A nép a mint látja, hogy alapot teremt, a mi az övé s éppen abból, a mit úgy is ki kellett volna adnia, buzgóbb, lelkesebb, ragaszkodóbb lesz egyházához, vallásához. Az a remény is kecsegteti, hogy terhe is könnyebbül, az a tudat is vezeti, hogy jobb fizetésre majd jobb papot is kap. Legyen szabad e helyen szőkefalvi ekklésiánkra hi-

* A Zs F. Tanács törvényhozó testület Terjesszenek az egyházkörök konkrét javaslatot elébe s megvagyunk győződve, hogy érvényesíti hatalmát. Jó lenne így kezdeni a megoldást.
S z e r k.

vatkozni, a hol a kepe így tőkésített s tudtom szerint nem idegenedett el senki, hanem buzgóbbak, lelkesebbek a hívek s jelenleg papjuk is van. Így van bordosi egyházközségünkben is. Tehát az én javaslatom nem új, tényleg gyakorlatban is van, én csak kérem az illetőket nagyobb körben gyakorlatba vétetni ez eszmét.

Ismerek egy más protestáns ekkleziáját. Tíz év óta nincsen papja. Ez alatt az idő alatt ötezer forintot s néhány ezer véka gabonát gyűjtöttek a kepemegváltási alap javára a papi kepeből. A buzgóság nem hogy lankadt, hanem fokozódott, a mint a tanító, az én kedves barátom nekem lelkesen előadta, minden kepelés alkalmával a kepefizetők hol egy fél kalongyával, hol tíz kévével, de mindenik többet viszen kepeül, mert egy szent eszme szolgálataul, megvalósításául viszi. Még is nevezem ez egyházközséget: a nagyajtai ev. ref. egyházközség ez, alig pár száz lélekkel.

A magtár-alap ajándékozás utján későre gyarapszik. A népen sok a teher. Ne várjunk tőle újabb áldozatot, ezt is alig győzi. Főleg még ezután, mivel a Székelyföldön a regale kiosztása által, a miből a községi rovatokat fedezték, újabb teher, a községi rovatál nehezedett a nép nyakára igen sok helyen.

Az a kérdés is felmerülhet, hogy a papi vagy mesteri funktiót ki végezze az egyházközségben, ha üresedésben van valamelyik. A kántori teendőket végezze a pap, a rektori kepeből tiszteletdíjat kapván, a papi funktiót végezze havonként bár égszer egy környékbeli lelkész. Ha halálozás, esketés vagy keresztelés van, azt végezze egy beszolgáló pap megfelelő stóla-díjért.

Ezeket akartam csak elmondani. Ezekre vala czélom az érdekeltek becses figyelmét felhívni.

Egy unitárius pap.

Társadalmunk bajairól.

(Második közlemény.)

Korunk szellemének nem utolsó baja a nagyzás. A míg ez csak a saját értékének feltüntetetésében és túlbecsülésében, külső fény és feltünési viszketegben, kérkedésben vagy u. n. henczegésben mutatkozik, addig az egyéni hiuság nyilvánulásánál nem egyéb s figyelmet sem érdemel. De társadalmi baj az a nagyzás, mely abban áll, hogy oly sokan elégedetlenek a tehetségeik és képességük által és sok esetben bizony a kevéssé kedvező körülmények által is nekik kijelölt hatáskörrel s minden áron másba, mely szerintük magasabb, törekeshnek.

Hány „jómódu“ mester nyitja föl a családjához vezető ajtót az iparos ifju előtt, ha az még oly szorgalmas, ügyes és szolid is? Nemde a legtöbb hiuságának hizeleg, ha leányához valamely tekintetes úr közeledik s a legtöbb eset bizonyítja, hogy a jobb

módu iparosok leányai többnyire más osztály körébe mennek férjhez, pedig hány nem vágyik majd vissza a „tekiutetes“ nyomorúságból a szerényebb külsejű, de annál biztosabb jóllétbe. E jelenéségből merem azt a következtetést vonni, hogy ez az oka annak, hogy iparos osztályunk általában nem áll a műveltség ama fokán, melyre elemeinél fogva hivatva van, mert a legtöbb iparos ifju szegénysorsu iparos leányát nyerheti csak élettársul, ez pedig mostoha viszonyainál fogva gondosabb műveltségben ritkán részesült, pedig a polgári elem tekintélye, állami és társadalmi súlya, annak műveltségétől függ.

Ész és kéz teszi az embert emberré!

A nagyzásnak egy neme a fényüzés, mely feltétlenül kárhoztatandó akkor, ha eszélytelen szükségletek kielégítésében leli örömét; de úgy az ész, mint az erkölcs ítélőszéke előtt kegyelmet nyer a fényüzés akkor, ha nemesebb élvekre, finomabb szükségletekre irányulva, a vagyoni tehetség mértékén túl nem megy.

Minden időben, minden népnél találunk fényüzésre; egészséges népnél a fényüzés általában egészséges állapotoknak lényeges eleme. Elsatnyult népeknél azok fényüzése is beteges.

A tapasztalás bizonyítja, hogy alantas műveltségi fokokon csak egyes irányokban, névszerint evés, ivás, lakomázás, tórok, nagyszámu cselédtartásban jelentkezik a fényüzés, míg emelkedő műveltségnél általánosabb s erkölcsileg és politikailag ép népnél nemesebb jellemet ölt.

Annai bizonyos, hogy semmiféle törvényes intézkedés nem képes az emberek hiúságát megorvosolni s megakadályozni például abban, hogy valaki, ha vagyonhiány bőségben szenved is, leányát úgy öltöztesse ki a bálra, mint akár a leggazdagabb ember, pedig ez a hiúság nem egy családot tett már tönkre s a leány e mellett még annál biztosabban „özvegy“ leánnyá lett.

Legbiztosabb ellenszere a káros fényüzésnek a művelődés és erkölcsösödés, nemesebb szellemi élvek iránt való érdeklődés felköltése, erkölcsnemesítő, mértékletességi egyletek alakítása, a családi és polgári erények szilárdítása, legfőképpen pedig az okosok bátor példája.

Lakmározásaink korlátozásával és a különféle tórok mellözésével mennyi vagyont lehetne megmenteni! De a gazdasági oknál sokkal fontosabb az erkölcsi, mely a mértékletesség erényének gyakorlására int. Méltán foglal a mértékletesség helyet az erények között, midőn a jellem szilárdságát eszközi, önmegtartásra, önmérséklésre tanít, megfékezi a túlsapongó érzéki ösztönt az ész uralmával, és így visszatart mindazon élvektől, melyek a jólét körén túl csupán az érzékeknek hódolnak, az egészségnek és zsebnak pedig egyaránt ártalmasak. Nem kell azért magunkat

éppen böjtölésre elszánnunk, noha ennek is egészségi és vallás-erkölcsi jelentősége nem kicsinylendő.

Mint egykor Kolozsvár ideiglenes polgármestere a polgárság minden érdekének védelmére kiterjedő kötelességet véltem teljesíteni akkor, mikor a biztos terno ámitások ellen fölléptem s az „Ellenzék“, a „Magyar Polgár“ és a „Kolozsvári Közlöny“ szerkesztőihez kérést intéztem az iránt, hogy ily szédelő hirdetéseknek, melyek a korlátolt és hiszékeny nép tudatlanságából élődnek s melyek magára a lapra nézve is sértők, midőn olvasó közönségről fölteszik, hogy eféle badarságnak hitelt adni képes, — lapjaikban helyet ne engedjenek.

Az „Ellenzék“ szerkesztősége egyedül méltányolta fölkérésemet s lapjában ki is jelentette, hogy jövőben többé ily hirdetéseknek tért nem enged. Szép volt tőle! Azóta végelgyengülésben kimult két másik lap az ily hirdetések által elért jövedelmet nem nélkülözhetette (mert mint egyik egyenesen kijelentette, az ily hirdetésekért kétszeres díjt fizettek) s a közönség gyengébb része ámitásának továbbra is kész eszköze maradt.

A játékszenvedély felköltésére kétségkívül nagyban befolyt a lottó-intézmény, mely azzal a lehetőséggel kecsegtet, hogy munka és fáradság nélkül gazdaggá legyünk, mely arra szoktat, hogy a bizonytalan szerencse és nem a szorgalom és józan előrelátás segélyével törekedjünk jólétre és mely legtöbb esetben a szerencsétlenül játszókat a büntény ösvényére vezeti. S ha mégis némely állam maga tartja fenn ez intézményt, ennek kevésbbé indokolásául, mint inkább menségül szolgálhat az az egyetlen körülmény, hogy a már régóta létező s az emberek erős hajlama által támogatott rossz legalább a nagyobb visszaéléstől megóva, e mellett még az állam pénzügyi érdekének is szolgál. Nem is csekély a lottóból az államnak évi jövedelme. Hazánkban ez évi 3,000.000 forint körül jár. Mindamellet is már több állam lemondott e jövedelemforrásról, midőn 100.000 forintnál többre becsüli millió polgára érdekét. Így Franciaország, melynek jövedelme a lottóból 1835-ben még 15 millió volt, ezt 1836-ban mégis megszüntette. Bár követnők példáját, mert az állam anyagi haszna nincs arányban az erkölcsi hátránnyal, melyet a lottó okoz.

Az a lehetőség, hogy valaki egyszerre gazdaggá lehessen, a legtöbb emberre nézve oly csábító, hogy egész életükön át ismételt csalódás után mindig új reménnyel rakják vagyonuk egy részét a lutrira, melyet a takarékpénztárban igazi és biztos nyereménnyé gyűjthetnének. S mit mutat a tapasztalás? Nem azt-e, hogy a kis nyeremények nagyobb reményében rögtön visszavándorolnak a lutriba, de a nagyobb nyereményben sincs ám köszönet, mert ha valahol, itt igaz a példaszó: „a hogy jött, úgy ment“!

A híres emberré vált „lottó király“ Farkas Menyhért esete, ki nem rég a temesvári lutrin két lottó-tisztviselővel összejátszva, félmillió nyereményre tett szert, teljesen elég arra, hogy az államot a lutri megszüntetésére azonnal rábirja.

Az intézmény erkölcsstelen és demoralizáló voltát mi sem bizonyítja jobban, mint az az el nem tagadható jelenség, hogy a nagy közönség ez esetben inkább a furfangos csalóval, mint az államkincstárral rokonszenvez. S hol van itt a következetesség, midőn a rendőri büntető törvény (1879. XL. 87 - 91. §.) a szerencsejátékot súlyosan bünteti, ellenben az állami lottóval egyenesen kivételt tesz, pedig a legtiltottabb szerencsejátékoknál is egyenlő tételek mellett majdnem egyenlő esélyekkel állanak szemben a játékosok, míg a lutrinál a ternojátékos 117.480-szoros esélyt kockáztat.

Az oly intézmény, mely rokonszenvet kelt a csalók iránt, teljesen megérett arra, hogy az állam testéből, mint fekély kiirtassék.

Dr. Haller Károly.

Az öreg asszony bibliája.

Két fiatal eperfa állott egy székelház ajtaja előtt. A nap délutánra hajlott. A két fa árnyéka úgy megnőtt, hogy éppen beért a ház tornáczába. A ház udvara csendes. Sehol senki és semmi, csupán egy öregasszony a két fa alatt levő padon. Néma, csendes volt ő is, mint a hajlék. Bal keze ujjai egy régi viseltes biblia levelei közé voltak dugva. Ugy látszott, hogy most hagyta félbe az olvasást s hogy ne veszítse el a helyet, ujjaival jegyezte meg. Jobb keze a biblián pihent. Ujjai között egy feketült keretű pápaszem. A ki távolról látta a kedves öreget, azt gondolhatta volna, hogy a szent áhitat oly mélyen megszállta, hogy elszenderedett bele.

Nem így állott a dolog. Szemei oly éberek voltak, mint valaha, de most az egyszer kívül jártak a jószág határain.

A templomban szólott az orgona és hangzott a megható ének:

Szívemet hozzád emelem
És benned bizom uram.

A kegyes asszony szive repesett a boldogságtól, pedig mennyi hiányzott az ő boldogságából! Máskor ott volt ő is s énekelt teljes lelkéből! Most csak a templomajtót nézi s ezzel be kell érnie, mivel lábait a köszvény annyira megrongálta, hogy ha délelőtt felmehet, délután már otthon kell maradnia.

Mialatt a beszéd tartott, újból felemelte bibliáját s olvasta tovább az Anna hálaénekét a Lukács evangéliumából.

A templomból kijöttek volt, midőn az öregasszony kapuja előtt elhaladtam. Egyedül volt most is, mint az előtt. Régota nem

láttam a jó öreget, bementem, hadd lássam, mivel tölti idejét, halljam szavait, melyek mindig a régi jó pátriárkális, kegyes időkre emlékeztettek. Örvendett. Sok, sok kedves régi dolgot beszélt el. Minden dolog a bibliájához vitte vissza, mert hát mindenről egy-egy szent historia jutott eszébe.

A beszélgetés alatt sovár szemekkel néztem azt a megviselt, kézfoltos, ócska bibliát. Vajjon kié lehetett, mielőtt az ő kezébe jutott? Vajjon mióta használja, hogy már ennyire látszik rajta az idő? Kíváncsiságom csak fokozódott, de nem volt bátorságom elkérni, hogy megnézzem azt a nagyon becses kincset.

Ha meghallgatja öcsém, mit az imént olvastam, szívesen elolvasom. Ezzel kinyitotta a bibliát s olvasta Lukács ev. 2-ik része 36—37 s köv. verseit.

„Vala egy Anna nevű Proféta asszony, Fanuel leánya, Asernek nemzetségéből. Ez sok időt élt vala, minekutánna élt volna az ő férjével hét esztendőig (az ő szüzességétől fogva). És mikor volna mintegy nyolczvannégyszáz esztendő özvegy, nem távozik vala el a templomból, hanem éjjel és nappal szolgál vala Istennek bőtölésekkel és imádkozással.“

Ugy-e öcsém ez nagyon gyönyörű? Ugy van, felelém.

De látja, most nem megy olyan könnyen az olvasás. A szemeim kezdenek meggyengülni, s a bibliám betűi mind apadnak. Attól félek, hogy ma holnap nem tudok olvasni belőle.

Nem csodálom — felelém — mert ez erősen régi könyv s a betűi is igen aprók. Ennél jobbat, tisztábbat könnyű volna szerelni most, s én szívesen kicserélem ezt egy jó nagygyal, a melyiket könnyen olvashat még tíz esztendő múlva is.

A jó öreg mélyen elgondolkozott s bibliáját mindkét kezével megfogta és szoritotta kebeléhez, mintha haldokló hitestársa lett volna.

Vajjon mikor nyomtatták ezt a bibliát, kérdezém egy kevés idő múltán.

Én azt nem is vizsgáltam, válaszolt az öregasszony s ekkor már felém nyújtá könyvét, hadd nézzem meg én.

Nagy mohósággal nyultam a szent könyv után, mint a kincskereső, midőn fényes tárgyra lel. Az én tárgyam ugyan nem volt fényes. Ezer folt tarkította mindenütt, valahol olvasni való szép helyek vannak benne.

Végig forgattam az egészet s azután rányitottam a czimlapjára s arról kezdettem beszélni a jó öregnek. Beszélgetésünk végső eredménye az lett, hogy a vén bibliát nekem adta s én a helyett küldöttem a legnagyobb betűst azok közül, a melyek a bibliaraktárosnál kaphatók voltak.

Később ugy hallottam, hogy a jó öreg nagyon boldog volt az új bibliával, mivel tudta olvasni.

Azóta éppen tíz esztendő telt el.

A kegyes öreg már alussza a boldogok álmát. A megviselt, összevissza varrott sarku könyv itt van a többi között.

Egy becses örökséget őrizek benne azokból a boldog régi időkből, a mikor a hit volt az uralkodó s a kegyesség honolt a szívekben.

A közelebbi alkalommal elviszem olvasóimat, hogy keressük fel a jó öreg asszony uija nyomait s tanuljuk meg tőle, hol rejlik a bibliában a vigasztalás, a boldogság és a késő vénség titka.

Boros György.

A bászorai vacsora

(Memnon történetéből.)

Szétok, arabiai nagykereskedő, egy rabszolga-vásáron megvette Memnont, de felismerve hőlesését, nem mint rabszolgával bánt vele, hanem barátjának fogadta s mindenfelé magával hordozta, mint a ki nélkül már el sem tudott lenni. Elvitte magával a bászorai nagy vásárra is, melyre a lakható földnek minden nagy kereskedői megszoktak jelenni. Öröm volt ez Memnonnak, hogy oly sokféle nemzeteket egy helyen láthat. Egy estve együtt vacsorált egy egyiptomival, egy indussal, egy katai lakóssal, egy göröggel, egy celtával s több más idegenekkel, kik mindnyájan az arabiai nyelvet annyira bírták, hogy egymást megérthették.

Az egyiptomi kereskedő nagyon fellévén boszankodva, így szólala meg:

— Be ocsmány helység ez a Bászora, nem akarnak itt nekem ezer aranyat a legjobb zálogomra adni.

— Hogyan? — kérdé Szétok — s mi az a zálog, melyre nem akarják azt a summát megadni?

— Az én ángyom, felelé az egyiptomi. Az útban elhalt s én a legszebb mumiát készítettem belőle s ha én ezt othon zálogba akarnám tenni, mindent a mit kívánnék kaphatnék érte. Rút dolog azért, hogy nekem itt még csak ezer lat aranyat sem akarnak ez érdemes zálogra adni.

Egészen eltelt boszusággal s midőn éppen egy jómóddal készített csirkét akar megenni, az indus kezét megragadva, így szóla:

— Ah! mit akarsz te cselekedni?

— Enni e csirkéből — felelt a mumiacsináló.

— Ne cselekedd! mondá a Ganges melléki, könnyen megesik, hogy elhalt ángyod lelke ezen csirkébe költözött volt, s talán csak nem teszed ki magad azon gyalázatra, hogy az ángyodat megedd.

A csirkéket megsütni nem egyéb, mint a természetet gyalázattal illetni.

— Mit akarsz te a te csirkéddel s a te természeteddal mondani? viszonzá a cholericus egyiptomi. Mi egy ökröt imádunk és majd derekasan eszünk abból.

— Mit? ti egy ökröt imádtok, lehetséges-e az?

— Semmi sem lehetségesebb — felelt az egyiptomi. Száz harminczötezer esztendeje, mióta mi így élünk és senki sem találkozott közöttünk, a ki ennek ellent mondana.

— Ah! 135,000 esztendeje! mondá az indus. Ez a számítás a kelletinél tovább terjed. Nincs több, mint nyolczvanezer esztendeje, hogy India népessé lett és bizonyosan mi vagyunk a ti eleitek, és a Bráhma elébb tiltotta meg nekünk, hogy az ökröket meg ne együk, mintsem tinektek eszetekbe is jöhetett volna az, hogy az ökröket oltárotokra és nyársaitokra tegyétek.

— Derék egy állat az a ti Bráhmátok, hogy azt a mi Apisunkkal összehasonlítod — mondá az egyiptomi — mi szépet cselekedett az a ti Bráhmátok?

— Ő az, a ki tanította az embereket olvasni és írni — felelt az indus — és a kinek az egész föld a sakkjátékot köszönheti.

— Hibázol! — mondá egy mellette ülő káldeai — mindezen jótéteményeket az Oánesz nevű hálnak lehet köszönni és igazságos dolog, hogy ezekért neki legyen a tisztesség. Minden ember meg fogja mondani, hogy az egy isteni valóság volt, hogy annak egy aranyos farka s egy szép emberfeje volt és hogy naponként háromszor jött ki a vízből prédikálni a népnek három órákig. Sok gyermekei voltak, a kik mind királyok valának. De hisz mindenki tudja ezt. Nálam van a képe és én, a mint illik, tisztetem. Ehetik az ember annyi ökörhúst, a mennyit akar, de nagy istentelenség a halat megsütni. Egyébiránt ti mindketten újabb eredetűek vagytok, mintsem hogy ebben velem legkisebbet is vetélkedhetnétek. Az egyiptomi nemzet csak százharminczötezer esztendőt számlál, az indus csak nyolczvanezer esztendővel dicsekedhetik, a midőn nekünk négyszázezer esztendőkről szóló krónikáink vannak. Hidjetelek én nekem, mondjatek le bolondságaitokról! és én mindeiteknek egy szép képét adom Oánesznek.

Ezek után a kambalui ember beszélt eképpen :

— Tisztesség adassék az egyiptomiaknak, indusoknak, káldeusoknak, görögöknek, a Bráhmának, az Apis ökörnek és az Oánesz hálnak; de talán a Li vagy Thien,*) a mint tetszik nevezni, csak ér annyit, mint az ökör vagy a halak. Hazámról semmit sem

*) Li vagy Thien kínai szók, a Li a természeti világosságot, a Thien az eget vagy az Istent is jelenti. Közöl.

szólok, mely vagy on akkor, mint Egyiptom, India és Kaldea együtt véve. Nem vetélkedem annak régisége felett, mert elég az, ha boldogok vagyunk abban és igen keveset tesz az, hogy régiek vagyunk; de ha a krónikákról kellene szólni, megmutatnám, hogy az egész Ázsia a miénket használja és hogy nekünk igen jó kronikáink voltak már azelőtt, mielőtt a kaldeusok még az aritmetikát is tudták volna.

— A mennyien vagytok, talpig mind tudatlanok vagytok — felkiálta a görög — mert nem tudjátok, hogy a Cháosz volt mindennek a szülő atyja, hogy a forma és materia állították a világot ezen állapotba, melyben most van!

Igy beszélgetett egy darabig a görög, míg végre ötlet a Celta közbeszólásával megszakította, ki az alatt, míg a többiek beszélgettek, jól ivott volt s ennél fogva magát a többieknél tudósobbnak lenni gondolván, esküvések között állítá, hogy csak a Theutáth és a cserfagyöngy érdemes arra, hogy rólok beszéljen az ember, és azért ő mindenkor gyöngyágot hordoz a zsebében. Igaz ugyan, hogy néha-néha megették ők az embereket, de ez nem vethet akadályt abban, hogy az ő nemzete mindennek felett ne tiszteltessék. És — mondá tovább — ha valaki rosszat beszélne az ő Theutájáról, megtanítaná ő azt kesztyübe sipolni.

Már ekkor a vetekedés annyira neki tüzesedék, hogy Szétok látá közelíteni a pillanatot, melyben az asztal pirosolni fog, azért Memnonnak inte, hogy távozzanak. De Memnon, ki eddig csak hallgatott, felállá s kijelenté, hogy ő is szólni akar. Legelőbb is a Celtához, mint legindulatosabbhoz fordulva mondá, hogy neki igaz van s tiszteletből egy csergyöngyöt kér tőle, s így rendre mindeniket szépen lecsendesítette. A katali vagy kambalui embernek keveset beszélt, mivelhogy ő a legértelmesebben szóla. Végre mindenikhez így szólt:

— Barátim! ti csak semmiért koczódtatok, mert a mi a valóságot illeti, mindnyájan ugyanazon egy vélekedésen vagytok!

Erre mindnyájan felzudulának s véle ellenkezni kezlének.

— Nem igaz-é? — mondá Memnon a Celtának, hogy te nem ezt az ág gyöngyöt imádod, hanem azt, a ki mind az ágyöngyöt, mind a cserefát teremtette?

— Bizonyosan! felelé a Celta.

— Te is egyiptomi uram! kétség nélkül, egy bizonyos ökrökben azt tisztelek, aki adta az ökröket!

— Ugy vagy on! — mondá az egyiptomi.

— Az Oánnesi halnak is — mondá tovább Memnon — engedni kell annak, a ki teremtette a tengert, halakat.

— Ugy gondolom én is! — mondá a Kaldeus.

— Az indus és kínai is csak ugyanazon egy fővalóságot ismernek. Azon csodálatos dolgokat azonban, melyeket a görög beszéle nem foghatom meg eléggé jól, de bizonyosan hiszem, hogy ő is megenged egy felsőbb valóságot, kitől a materia és a forma függenek.

A görög, közbámulat között, megvallá, hogy Memnon helyesen rendezte a maga gondolatjait.

— Mindnyájan egy értelemben vagytok ti hát e szerint — mondá végül Memnon. — Bárha különböző formában is, de ugyanazon egy fővalóságot imádtok minnyájan, ki mindeneket teremtett, fentart és igazgat. Nincs hát miért koczódjatok egymással.

Mindnyájan megölelték Memnont.

Közli:

Dali Ádám.

Vidéki levél.

III.

Tisztelt szerkesztőség! Papok társaságában voltam. Ez azonban az újdonság színezetével legkevésbé bir. Érdekesebb ennél az a beszélgetés, mely együtt volt papjaink kicsiny társaságában folyt le.

Papi fizetés javítása, ekklesiák osztályozása, papválasztási törvényeink, egyházunk nagyjainak elhunytja s ki lehet majd a dicső elődök méltó utódja, mind-mind az élénk megbeszélgetés tárgya volt. A különböző vélemények gyorsan válták fel egymást. A kicsiny baráti körből egyszerre egy egész vitaközö társulat alakult. Hogy hol áll az igazság, azt rendszeren egy szikrázó szeműős siculus (persze pap) nyilvánítá ki, a miben a társaság megnyugodva, sérthetetlen baráti érülettel keresett ujaláb, s a mi több, ezzel az alkalommal csakis mind egyházi kérdést.

A vitatott kérdések mindenike figyelemre méltó. Érdemes lenne mindenikről külön részletesen emlékezni meg. Több okból ez egyszerre nem levén lehetséges, csakis arról az egy kérdéstről írok, mely az Unitárius Közlönyt, illetőleg a D. F. Egyletet nagyon közelről érdekli.

Az ide vonatkozó kérdés ez vala: „A papoknak van-e inkább szükségök a Dávid Ferencz-Egyletre, vagy az Egyletnek a papokra?”

Egyszerre egy kis szünet állt be, a mint e kérdés felmerült. Elsőnek egy középkori „szókimondó”, nem kis mértékben heves véralkatu pap szólalt meg.

„Azt hiszem barátim — ugymond — itt a helyzet annál világosabb, minthogy a P... barátunk által tett kérdés felett valami

hosszasan kellene gondolkoznunk. A kérdés első fele, t. i. hogy a papoknak van-e szüksége a D. F.-Egyletre, beszélgetésünk tárgyát sem képezheti. Ugyan, hogy is lehet ilyet gondolni? Ellenkezőleg áll a dolog! Én kérdelem, mit tehetne a D. F.-Egylet, kivált itt a vidéken, a papok nélkül? Nagyon kíváncsi vagyok a semminél. Egy szó mint száz, ne is nézzetek oly csodálkozólag reám, hiszen azt seuki el nem vitathatja, hogy az Egyletnek saját létfenntartása szempontjából nagy szüksége van a papokra. . .“

„Na na! barátom megengedj — veszi át a szót egy másik tiszteletes — mi vidéki papok állásodat és nézetedet legkevesébbé sem fogadhatjuk el. Ugy látszik, te azt hiszed, hogy a midőn a D. F.-Egyletet a vidéken terjesztjük, ezzel csakis a kolozsvári intéző köröknek teszünk szolgálatot s bizton azért méltatlankodol. Csak egy parányit gondolkozzunk barátim mélyebben s azonnal rájövünk, hogy nekünk papoknak valóban nagy szükségünk van a D. F.-Egyletre. Gondoljuk csak meg jól, hogy ugy maga az egylet, mint kiadványai a papi hivatal gyakorlati oldalát mennyire elősegítik. Ha egyszer bevezetjük az egylet rendes kiadványát, az Unitárius Közlönyt az egyes családokba, nagyon sok tekintetben segédkezik, sőt mondhatnók helyettesít minket. Ébrentartja a valláserkölcsei érzületet, ápolja a hitbuzgóságot, nem engedi lankadni az egyházas szellemet az egyes családokban. Ezek pedig mind a gyakorlati papsághoz tartoznak. S ezért van oly nagy szüksége a papoknak a D. F.-Egyletre.

Azonban, hogy félre ne értessem, sietek kijelenteni, hogy a világért sem azért van a papnak szüksége az egyletre, hogy kötelességeitől felmentve legyen, hanem azért, mert az egyletben egy oly segédeszközt birunk, mely ha nem volna meg, okvetetlen meg kellene teremtenünk, hogy célunk felé annál sebesebben haladhassunk. Ismétlem barátim, nagy szükségünk van az egyletre!“

„E véleményt én is aláírom — folytatá egy harmadik. De egy keveset csatolok hozzá magam is. Én azt hiszem, az egylet kiadványa — értve a Közlönyt — a papokat sokban helyettesíti az oly szétszórtan lakó hívek között is, kiknél unitárius pap a nagy távolság miatt talán sohasem jelenhetnék meg. S tehát itt is csak az egylet szükségessége forog fenn.“

„Én is azokkal tartok — ismét új hang — kik az egylet szükségességét vallják. S midőn ezt mondom, csak egy dolgot hozok fel. A mióta az egylet megalakult, mindenfelől élenkebb az irodalmi mozgalom közöttük. Az Unitár. Közlöny szellemi munkásságunk tárházának is sok tekintetben mondható. Ennek hiányát mily sajnosan kellett éreznünk csak egy pár évvel is ezelőtt, jól tudjuk. Nagyon jó az az egylet s valóban szükséges is nekünk papoknak.“

„Nagyon elvagytok ragadtatva! szólalt meg újból a „szókimondó“. Nézetemet teljesen még sem adom fel, de mondok egyet s ezzel végezzük is be ezt a tárgyat.“ Halljuk az öreg véleményét!

Általános helyeslés.

A jó öreg pedig a vitát ilyenformán zárta be:

„Tökéletes igazuk van azoknak, kik azt mondják, hogy a papoknak szükségök van az egyletre és pedig a felhozott okokból. De áll a kölcsönösség szabálya is. S így az egyletnek is szüksége van a papokra és pedig azért, hogy magasztos elhivatását minél szélesebb körben betölthesse!“ Febr 12.

Földi.

— A küküllőköri D. F. fiókegyletre irt észrevételeim úgy látszik, nem igen tetszettek. Sietek kijelenteni, hogy vádat legkevésbé sem emeltem a f.-egylet ellen, hanem csak annyit volt szándékom jelezni, hogy mostani munkásságuk (csak tisztán a D. F. fiókot illetőleg) a semmihez sokban hasonlít. Ezt az állítást legkevésbé sem adom fel.

Nagyon jól tudom, hogy a multban sok üdvös dolgot cselekedtek abban a körben s éppen ezért tűnt fel a jelenlegi állapot. De ne feledjük, hogy kitartás a munkásság igazi hévmérője! Ne feledjük, hogy a múlt munkássága a jelen tétlenségét nem védheti meg. Ismétlem, a mit mondtam: „a Küküllőkörben jóra való erő van. Szervezkedve a D. F.-Egyletnek sok jó szolgálatot tehetnek.“ S hozzá teszem: csak kitartó munkássággal állithatják helyre kis körüknek azt a régi jó hírnevét, melyet valóban mostani főnökük vívott volt ki! Béke velünk!!

Vidék, 1892 márczius 10.

Földi.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— A t. lelkészek legtöbbje, ha hiveit számba veszi, azt fogja tapasztalni, hogy a tavasz beálltával sokan eltávoztak az anyaegyházból. A lekipásztori gond azt hozza magával, hogy tudja mindig hova telepedtek le a hivők, s hogy egy vagy más módon tartsa fenn velök az összeköttetést, mert különben vagy az elkereszteléssel, vagy más utakon könnyen elsodortatnak egy más nyájhoz, melynek pásztora közelebb is van, éberebb is. A Dávid Ferencz egylet segítségökre lesz olyan formán, hogy a kiköltözött s szolgálatban levő szegény hivőknek ingyen küldi meg az Unitárius Közlönyt. Kérjük a név, lakás és posta pontos megírását.

— **Tanügy.** A „Kis-Küküllőmegyei általános tanító-egyesület dicső-szentmártoni fiók-köre“ tavaszi közgyűlését a magyar-sárosi unitárius iskolában márczius 12-én tartotta meg. A gyűlés tekintettel a községi gazdasági viszonyokra az iskolai évben, a szorgalmi időszakokra nézve a következő javaslatot hozta: Az iskolai év kezdődjék nov. 1-én s az első szorgalmi időszak tartson decz. 22-ig. A második szorgalmi időszak pedig jan. 2-tól ápril 10-ig. A harmadik május 2-tól május 30-ig. Ha az ember a falusi viszonyokat tekintetbe vesszi, e rendszer szigorú betartásával éppen oly eredményt érhetne el, mint a hosszúra nyult és sok szünidővel tarkázott isk. évvel. S meg lenne az az előnye is, hogy a növendéket szülője is felhasználhatná. Kik a falusi viszonyokat ismerik, csak pártolással fogadják e javaslatot.

G v i d ő B.

— **Channing tanári szék.** A főt. Ferencz József püspök ur buzgó közbenjárására az amerikai unitárius társulat titkára kieszközölte a Nemzeti Konferencia igazgatóságánál, hogy a Channing tanári székre gyűlt alap elküldessék az E. K. Tanácsnak, s az alap már megis érkezett és 10,600 frtban elhelyeztetett egy „theológiai tanszék-alap“ czimen. Ezen alap magvát, a hazánkat 1880-ban meglátogatott Allen József tanár ur hintetve el s midőn 1883-ban Kovács János tanár a saratogai konferencián megjelent, egy bizottság vette kezébe. Felhívást bocsátott ki, melyben az unitárius ekklesiákat felhívta az adakozásra. Ugyanakkor Kovács tanár több ekklesiát meglátogatván felolvasásokat tartott, mely alkalmakkor a gyűjtés a Channing-alap javára történt. A gyűjtések eredménye igen szép volt s azóta kamatoztatván, máig az említett összegre nőtte ki magát Az E. K. Tanács gyümölcsöztetni fogja, míg egy rendes tanári fizetés kitelik belőle.

— **Őszinte részvétellel** írjuk, hogy Iszlai Márton, egyletünk derék pénztárnoka elveszítette egy másfél éves és egy tiz éves kedves leányát! Kérünk Istentől vigasztalást a lesújtott családra!

— **Az angol unitáriusok** irántunk való rokonszenvűeknek legközelebből ismét kiváló jelét adták. Miss Tagart, kinek képét olvasóink lapunk 1890. évi 12. sz. képmellékletéből ismerik, lelkes buzgóságával kivitte, hogy egy londoni unitárius felsőbb leányiskola, helyesebben akadémia, egy magyar unitárius leányt felvegyen az intézetbe teljes ellátással és benlakással. Ez iránt a főt. püspök urral levelezés kezdődött s ma már örömmel írhatjuk, hogy Buzogány Mariska, néhai Buzogány Áron miniszteri tanácsos leánya, a budapesti nőképezde rendes tanára a jövő ősszel Londonba fog menni, hogy egy évig tanulmányozza az angol tanügyi viszonyokat és az életet. A vallás és közokt. miniszter az egy évre kért szabadság időt nemcsak hogy készséggel megadta, sőt a kisasszony teljes tanári fizetését is utalványozta az egész időre. Teljes örömmel gratulálunk a kisasszonynak s kívánjuk, hogy kezdje meg egy hosszú sorát a magyar nőakadémistáknak ott, a hol ezelőtt 33 esztendővel édes atyja egyengette a fiuakadémiták utját azzal, a ki bizonytal nagyon boldognak érzi magát, hogy mint püspök, ő ajánlhatta fel az első nőakadémistát.

— **Az angol unitáriusok egyik lapja** az „Inquirer“ ezeket írja: Őszinte részvétellel értesültünk magyar levelezőnk tudósításából arról, hogy Kovácsi és Berde tanárok, kik mindketten ismeretesek voltak az angol unitáriusok előtt, mint ma gyarhitrokonaink vezérei — meghaltak. Különösen Kovácsi tanár nagyon fontos állást foglalt el egyháza kebelében és nehéz lesz olyan utódot találni, a ki megfelelő s oly előzékeny is tudjon lenni. Kiváló kedvence volt az ifjúságnak, a mely legköszébevonhatlanabbul kifejezte iránta szeretetét. Tiszt. Ierson H. ur, a Britt és külföldi unitárius társulat titkára, ki ezelőtt egy esztendővel látogatta meg a magyarországi unitáriusokat, élénken emlékszik vissza arra a szívességre, a mellyel őt Kovácsi tanár elhalmozta. Meglehetnek győződve magyar barátaink, hogy ebben az országban sokan éreznek mély rokonszenvet vesztességök felett.

Paget János meghalt 80 éves korában. A temetési szertartást főt. Ferencz József püspök ur végezte. Jövőkor bővebben!

— **Ürességekben** van Mészkon az iskolamesteri, Szabédon a másodtanítói állomás. A folyamodások főt. Ferencz József püspök urhoz adandók be Kolozsvárra.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A háromszékköri fiok egylet két pályázatot hirdetett volt. A neveléstani kérdésre — mely így szól: „a kedélyhangulat befolyása a nevelésnél“ — pályamű nem érkezett. Ennélfogva a beadási határidő újra kitü-

zetik f év június 15 ére déli 12 órára, a mikorra a pályaművek az elnök ur kezébe Bölönbe küldendők. Egys ersmind reméljük, hogy a körünkben levő pap és tanító tagtársaink nem engedik, hogy ismét meddő legyen a pályázat. „Dolgozzunk, hiszen nem csak kenyérral él az ember. Simó János. f. titkár.

A budapesti ekklesia értesítőjét jövő számban ismertetjük.

A D. F. Egylet pénztárába ez évi február 25-től ápril 20-ig a következő befizetések történtek.

Rendes tagsági díjat (1 frt) fizettek az előző évekre: Gál Zsigmond Torda (1887—90). Lőrinczi Lajos, M.-Bogát (1890—92). Fúzi Katinka. N.-Ényed (1891—92) Tóth Olivér, Torda (1890—92). Májai Istvánné, Torda (91—92). Pál Miklós, D.-Szt.-Márton (91—95). Dr. Vajda Emil, Sz.-Udvarhely (91—92). A sz.-udvarhelyi fiók-egylet pénztárnoka 1891—92-ik évekre 27 frt és 50 kr. Tóth Pál, Bodrog-Vécs (88—90). Ürmösi Jenő, Báré (91—92). Ifj. Göncz Mihály, Püspösvalja (89—91). Ballók Károly, Cs.-Gorbó (89—91). Csegezi Ferencz Bágyon (90—92). Balogh Sándor, Bágyon (88—91). Dali Ádám, Szt.-Mihályfalva (90—91). Bíró András, Kide (90—91). Szabó Lajos, Maroskőr (90—91). Tóth Pál, Bodrog-Vécs (91). Benczédi Gergely, Kolozsvár (91—92). Bakó Lajosné, (87—89) Ferencz Albert, Budapest (86—89) 1892-re: Gruber József, Barabás Sándor, Szánthó György, Raffaj Zsigmond, Verespatak. Lőrinczi Sándor Torda. Csegezi Mihályné, Torda. Faragó Samu, Léva. Puchman József, Szigetvár. Huszár Károly, Folt. Maroskőrből: szentháromsági, szentlászlói, ny.-Gálfalvi, szentmártoni, vadadi, kaali, iklandi, ernyei, m.-szentkirályi ekklesiák. Simó József, Filep Domokos; Dengyel János, Kolozsvár

Előfizetési díjat fizettek az előző évekre: Tibáld Mihály, Fogaras (89—91) Szinte Gábor, Déva (89—91). Gál Mór, Kövend (89—91) Daczó Mózes Héderfája (91—92). Mózes Mihály, Abrudbánya (91—92) Gálfalvi Ferencz, Szind (91). László Mózes, P.-Ilva (91). 1892 re: Szigethi Sándor, Albert János, Torda. Tornyos Ödön, Budapest. Balogh György, Bicske. Székely P. Perei Erzsébet, M.-Berény; Puchman József, Szigetvár. Kozma Pál, Kolozs. Benedek Vincze, Győr-Ujváros. Gál Lajos, Kövend. Szucsáky Imre, Mácskási Lajosné, Kolozsvár. Dobi Antalné, Bártfa.

A hátralékosokat ismételten tisztelettel kérem, hogy kedjenek tagsági és előfizetési díjaikat befizetni, hogy költségesebb felállításokkal ne alkalmatlankodjunk.

Kolozsvárt, 1892. ápril hó 21-én.

Iszlai Márton.
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. K. J. A—a A tudósítás az ígért időben be volt adva, de biz az, sajnálatunkra kizorult Most már idejét multá. Irjon mást egy ó alkalomból s czél el lesz érve ugy is. — Eetai. Igaza van. Igen nagy ár, de nem én, hanem a kiadó szabta ekkorára. — Simó J. Sk. Tudomásul vesszük, hogy Kis István Kálnokról 2 frtot fizetett 91—92-re tessék az illetéket beküldeni. — **Emlékeimből** befejező közleménye jövőkor. — **S G D.** Jövőkor.

TARTALOM: Szülők halála. (Költmény.) B. Gy. 65. lap. — A papi fizetés javítása. Egy unitárius pap. 66. l. — Társadalmunk bajairól Dr. Haller Károly. 68. l. — Az öreg asszony bibliája. Boros György. 71. l. — A bászorai vacsora. Dali Ádám. 73. l. — Vidéki levél. III. Földi. 76. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 78. l. — Egyleti élet és munkásság 79. l. —

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt. (Belkőzépüteza 10.)